

Co-funded by
the European Union

**A SUPERPOWER
TO DEFEND
NATURE**

ΟΔΗΓΟΣ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ ΓΙΑ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

**ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ
ΦΥΣΗ ΠΙΟ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ!**

A SUPERPOWER TO DEFEND NATURE

Το Έργο: Ο Οδηγός Εμφυχωτών για Υπαίθριες Δραστηριότητες αποτελεί μέρος του έργου Erasmus+ “A Superpower to Defend Nature” - “Μια Υπερδύναμη για την Υπεράσπιση της Φύσης”. Στοχεύει στην προώθηση ενός κόσμου όπου τα παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές θα έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην προστασία της φύσης και να αποτελούν πρόσωπα που μπορούν να επηρεάσουν τους άλλους ως προς την κλιματική δικαιοσύνη. Ενός κόσμου όπου τα παιδιά, οι οικογένειες, οι επαγγελματίες και όσοι μάχονται για το περιβάλλον -σε όλη τους την ποικιλομορφία- έρχονται σε επαφή μεταξύ τους, μέσα από εμπειρίες σύνδεσης με τη φύση.

Οι Εταίροι: Στο έργο συνεργάζονται η Ορνιθολογική Εταιρεία της Μάλτας (BirdLife Malta), η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία της Μάλτας (CRPD), η Ισπανική Ορνιθολογική Εταιρεία (SEO/BirdLife Spain), η Ιταλική Ορνιθολογική Εταιρεία (LIPU/BirdLife Italy), Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (HOS/BirdLife Greece) το Ίδρυμα Προστασίας παιδιών και νέων με αναπτυξιακές διαταραχές “Η Θεοτόκος” και η Ιταλική Ένωση για άτομα με σύνδρομο Down «Onlus» της Πίζας (Associazione Italiana Persone Down Onlus).

COMMISSION FOR THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITY

Ιδιαίτερες Ευχαριστίες: Βάια Αρσενοπούλου, Σοφία Κρητικού, Έλλη Ξανθοπούλου, Λίλα Δερουγγέρη, Ευγενία Πανώριου, Παρή Μεράβογλου, Jessica Borg, Silvia Margiotta, Danila Graci, Jacqueline Demuro, Alessandra Loria, Stefania Papadopol, Chiara Manghetti, Livia Speranza, Cristina Sánchez Alonso, Julia Moya, Jordi Prieto Mollar.

Κείμενα: Ίδρυμα Προστασίας Παιδιών και Νέων με Αναπτυξιακές Διαταραχές «Η Θεοτόκος»

Επιμέλεια για την ελληνική έκδοση: Ευγενία Πανώριου | ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία.

Πνευματικά δικαιώματα φωτογραφιών: Aron Tanti, Alex Casha, Alexandr Krushlinsky, Antoine Monnier, Murat Gelir, Vera Tokmakova, Canva Pro, Unsplash.com, BirdLife Malta, ANIMA, Γιώργος Αλεξανδρής, Λευτέρης Σταύρακας, Πάνος Περαντωνάκης, Ευγενία Πανώριου

Εικονογράφηση φύλλου εργασίας: Federico Appel, Victor Falzon

Γραφικός σχεδιασμός: Cinzia Mintoff

Κάθε τύπου αναπαραγωγή ή διανομή επιτρέπεται, εκτός από εμπορικούς σκοπούς, αρκεί η πηγή να αναγνωρίζεται και να αναφέρεται.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο Erasmus+ “A Superpower to Defend Nature” χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανακλούν, κατ’ ανάγκη, τις απόψεις και τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι γι’ αυτές.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ ΓΙΑ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή

Οι εμπυχωτές υπαίθριας εκπαίδευσης συχνά αντιμετωπίζουν την πρόκληση της υλοποίησης προγραμμάτων με παιδιά με αναπηρία, χωρίς όμως να έχουν την πρότερη, απαραίτητη ειδική εκπαίδευση ή δεξιότητες στον τομέα αυτό. Κάποιες φορές, υπάρχουν μόνο λίγα παιδιά με αναπηρία σε μια ομάδα και άλλες, μπορεί ολόκληρη η ομάδα να αποτελείται από παιδιά με αναπηρία. Αυτά τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, άλλοτε συνοδεύονται και άλλοτε όχι από εκπαιδευτικό προσωπικό που μπορεί να υποστηρίξει την πλήρη συμμετοχή τους σε αυτά τα προγράμματα.

Σκοπός αυτού του οδηγού είναι να παράσχει στους εμπυχωτές υπαίθριας εκπαίδευσης καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής των περιβαλλοντικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων σε εξωτερικούς χώρους ώστε να συμπεριλαμβάνουν μαθητές και μαθήτριες με αναπτυξιακές διαταραχές. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει συμβουλές από επαγγελματίες της ειδικής αγωγής, καθώς και βέλτιστες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν σε περιβάλλοντα εκπαίδευσης στην ύπαιθρο. Στόχος είναι να πολλαπλασιαστούν οι υπαίθριες περιβαλλοντικές υπηρεσίες που παρέχονται σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, εξασφαλίζοντας προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς, πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και μια ευχάριστη εμπειρία για όλους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γνώρισε κάποιους μαθητές με διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες	5
Σελίδα Σκέψεων	6
Συμβουλές από ειδικούς παιδαγωγούς σε εμπυχωτές υπαίθριων δραστηριοτήτων ..	7
Παρουσίαση λεκτικών πληροφοριών	8
Παρουσίαση οδηγιών	9
Παρουσίαση οπτικών πληροφοριών (φύλλα εργασίας, δραστηριότητες κ.λπ.).....	10
Οργάνωση και υποστήριξη ομαδικών δραστηριοτήτων.....	11
Εξασφάλιση της ένταξης και της συμμετοχής όλων.....	12
Προκλητικές συμπεριφορές & πιθανές λύσεις	13
Άλλες δυσκολίες που πρέπει να έχετε κατά νου.....	15
Αντιμετώπιση μεικτών ομάδων	16
Αναστοχασμός σχετικά με όσα μάθατε	17
Διευκρίνιση της ορολογίας.....	18
Ορθή χρήση γλώσσας για την αναπηρία	22
Παραπομπές.....	23
Παραρτήματα	
Παράρτημα 1: Γρήγορες συμβουλές.....	26
Παράρτημα 2: Δημιουργία υλικού σε μορφή Easy to Read (Κείμενο για όλους):	
Α) Πώς να προσαρμόσετε ένα επεξηγηματικό κείμενο	28
Β) Πώς να προσαρμόσετε ένα φύλλο εργασίας	32
Γ) Απλές οδηγίες σε ΜΑΚΑΤΟΝ	44
Παράρτημα 3: Πώς να προσαρμόσετε μια δραστηριότητα	45

ΓΝΩΡΙΣΕ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Γεια σου! Είμαι η Άννα. Αγαπώ τα ζώα και τη ζωγραφική. Επειδή έχω νοητική αναπηρία, μερικές φορές μπερδεύομαι όταν οι άλλοι μιλούν πολύ γρήγορα ή λένε πολλά.

Γεια σου! Είμαι ο Σίμος. Μου αρέσει να παίζω ομαδικά παιχνίδια. Δεν μου αρέσει να παραμένω καθιστός πολλή ώρα και οι φίλοι μου λένε ότι μιλάω πολύ. Αυτό συμβαίνει επειδή έχω ΔΕΠΥ και όχι επειδή δεν παρακολουθώ.

Γεια σου! Είμαι ο Ντάνιελ! Έχω σύνδρομο Down γι' αυτό μπορεί να κουράζομαι εύκολα. Δεν μου αρέσουν τα αθλήματα αλλά λατρεύω τις ομαδικές δραστηριότητες. Είμαι πολύ καλός χορευτής και ηθοποιός και μπορώ να μιμηθώ πολλά πουλιά και ζώα.

Γεια σου! Είμαι η Νάντια και βρίσκομαι στο φάσμα του αυτισμού. Ξέρω όλα τα ονόματα των άγριων πουλιών που ζουν στην Ευρώπη και τα χαρακτηριστικά τους. Οι δυνατοί θόρυβοι με εκνευρίζουν, γι' αυτό προτιμώ να βρίσκομαι σε ήσυχους χώρους και να δουλεύω μόνη μου.

Παρακαλώ, σημείωσε σε ένα φύλλο χαρτιού τις σκέψεις σου στα ακόλουθα ερωτήματα:

Έχεις δουλέψει με ομάδες σαν εμάς;
Πώς ήταν η εμπειρία σου;

Τι έκανες για να μας ενσωματώσεις και να μας υποστηρίξεις για να συμμετάσχουμε;

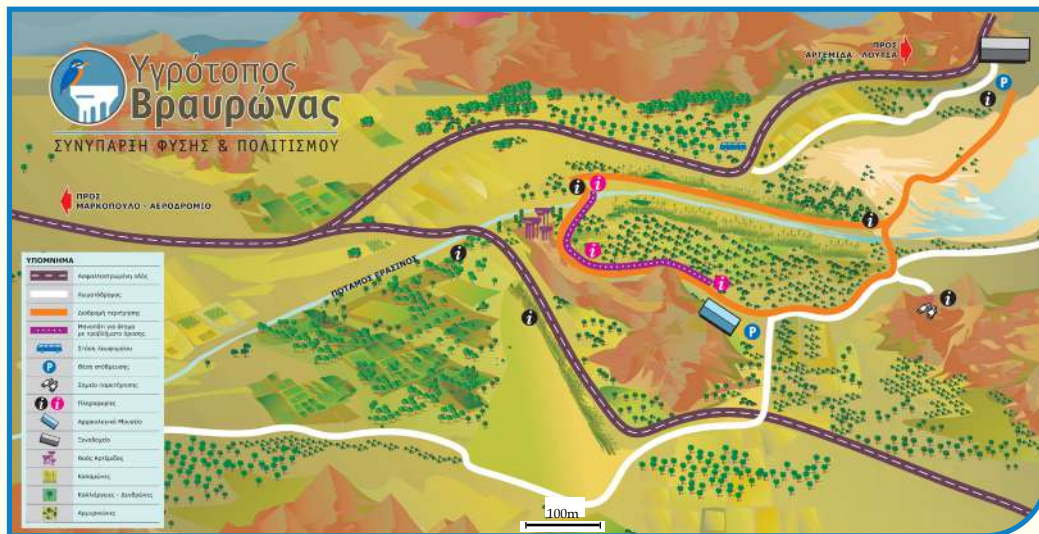

Τι άλλο θα μπορούσες να κάνεις για να μας υποστηρίξεις;

ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΕΙΣ!

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΑΠΟ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥΣ ΣΕ ΕΜΨΥΧΩΤΕΣ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Μερικά πράγματα που πρέπει να κάνετε πριν από την επίσκεψη:

- Στείλτε, εκ των προτέρων, κάποιες πληροφορίες στο αρμόδιο πρόσωπο επικοινωνίας, ώστε να ενημερωθούν για το πρόγραμμα και για το τι να περιμένουν, όπως για παράδειγμα, τον ιστότοπό σας, ένα βίντεο σχετικά με το τι θα κάνει η ομάδα, μια κοινωνική ιστορία, έναν χάρτη της περιοχής.
- **Ενημερωθείτε για τις ανάγκες της ομάδας πριν από την επίσκεψή της.** Ρωτήστε τον/την εκπαιδευτικό:
 - Σχετικά με την ομάδα (π.χ. πράγματα που χρειάζεται να γνωρίζετε, ποιες είναι οι καλύτερες δραστηριότητες για να κάνετε, τι να αποφύγετε, τι μπορεί να πυροδοτήσει κάποια άτομα)
 - Σχετικά με το εύρος της προσοχής τους: για πόση ώρα μπορούν να συγκεντρωθούν; Σχετικά με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών: για κάποιους νέους μπορεί να είναι ευκολότερο να χρησιμοποιήσετε υλικό που απευθύνεται σε μικρότερους μαθητές (αρκεί να μην είναι πολύ παιδαριώδες)
 - Σχετικά με τις αισθητηριακές τους ανάγκες (ποιοι ήχοι/υφές/οσμές/γεύσεις μπορεί να προκαλέσουν αντιδράσεις)
 - Βεβαιωθείτε ότι τα παιδιά που χρησιμοποιούν **αντικείμενα για αυτορρύθμιση**, θα φέρουν το αντίστοιχο αντικείμενο μαζί τους (π.χ. ακουστικά, μπάλες άγχους που μπορούν να συμπιεστούν, κάρτες με προτροπές για ασκήσεις αναπνοής, τα αγαπημένα τους παιχνίδια/σνακ/ μασώμενα παιχνίδια/τραγούδια ή άλλα αισθητηριακά αντικείμενα)
 - Στην περίπτωση μικτής ομάδας, ρωτήστε τον υπεύθυνο για την επίσκεψη εκπαιδευτικό, αν η ομάδα θα συνοδεύεται από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής την ημέρα της επίσκεψης.
- **Προετοιμάστε τους εσωτερικούς σας χώρους**, απομακρύνοντας τα περιττά και επικίνδυνα αντικείμενα. Η προσοχή ορισμένων μαθητών/τριών ενδέχεται να αποσπάται εύκολα από αφίσες/ φωτογραφίες στους τοίχους. Προσαρμόστε τον φωτισμό του χώρου, ανάλογα με τις ανάγκες τους (π.χ. μπορεί να χρειαστεί περισσότερος φωτισμός σε περίπτωση οπτικής αναπηρίας ή λιγότερος φωτισμός σε περίπτωση αυτισμού).
- Διασφαλίστε ότι οι **χώροι είναι προσβάσιμοι** σε άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρικά αμαξίδια ή άλλα βοηθητικά μέσα. Τοποθετήστε ράμπες και προστατευτικά κάγκελα, όπου είναι δυνατόν. Ελέγξτε τα μονοπάτια και απομακρύνετε τους πιθανούς κινδύνους.
- Την ημέρα της επίσκεψης, **παρουσιάστε κάποιες πληροφορίες** (βίντεο, κοινωνική ιστορία, χάρτη της περιοχής) στην ομάδα πριν από την έναρξη του καθατού προγράμματος ή των δραστηριοτήτων. Παρουσιάστε τη ροή του προγράμματος. Προσέξτε να μην δώσετε πολλές πληροφορίες, καθώς ορισμένα παιδιά μπορεί να εμμένουν στην εκτέλεση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Θα είναι πιο εύκολο για τα παιδιά να σας καταλάβουν, αν:

- χρησιμοποιείτε εύκολη στην κατανόηση γλώσσα, απλές λέξεις και προτάσεις
- μιλάτε με αργό ρυθμό χωρίς να ακούγεστε, όμως, αφύσικα ή μονότονα
- παρουσιάζετε τις πληροφορίες σε μικρότερα μέρη/υποενότητες
- κάνετε παύσεις, για να τους δώσετε χρόνο να επεξεργαστούν τις πληροφορίες
- αφήνετε περισσότερο χρόνο για να απαντήσουν σε ερωτήσεις ή κατά τον καταγιισμό ιδεών
- επαναλαμβάνετε και επανεξετάζετε τις σημαντικές πληροφορίες περισσότερο από ότι θα κάνατε με μαθητές/τριες τυπικής εκπαίδευσης
- αποφεύγετε τη χρήση αργκό, δύσκολης ορολογίας ή τεχνικών όρων. Αν όμως χρειαστεί, δείξτε τους μια εικόνα ή χρησιμοποιήστε ένα παράδειγμα από την καθημερινή ζωή.
- όταν εξηγείτε δύσκολες ή πολύπλοκες έννοιες ή καταστάσεις που τα παιδιά μπορεί να μην έχουν βιώσει ποτέ πριν, σκεφτείτε να έχετε συνοδευτικό πληροφοριακό φύλλο με εικόνες (π.χ. τον κύκλο του νερού σε σχηματική απεικόνιση) ή μια μινιατούρα ως μοντέλο για να τους το δείξετε (π.χ. τρισδιάστατη απεικόνιση με πλαστελίνη για το μόριο του νερού)
- χρησιμοποιήστε φυσικά στοιχεία που τραβάνε την προσοχή των παιδιών, ως οπτικό δηλαδή ερέθισμα (αποξηραμένα φύλλα, καρπούς) ή και κάποιο τρισδιάστατο ομοίωμα πουλιού ή ζώου για τον ίδιο σκοπό. Φροντίστε μόνο να είναι κατάλληλα για την ηλικία τους.
- τραγουδήσετε ή χρησιμοποιήσετε στιχάκια με ομοιοκαταληξία που θα τους είναι εύκολο να θυμούνται. Ακολουθούν παραδείγματα:

Παράδειγμα 1.

Είμαι επισκέπτης φίλος
κάνω ό,τι και ο ήλιος.
Απ' το δάσος σαν περνάω
μόνο το καλό σκορπάω!

Παράδειγμα 2.

Λουλουδάκι δεν θα κόψω
τη ζωή του να τελειώσω.
Θέλω να 'ναι πάντα εκεί
και όχι να καταστραφεί.

Παράδειγμα 3.

Δεν μιλάω δυνατά
μην τρομάξω τα πουλιά.
Περπατώ με προσοχή
και με βήμα ελαφρύ.
'Ετσι ίσως να 'μαι τυχερός
και ζωάκι δω εμπρός!

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΔΗΓΙΩΝ

Θα είναι πιο εύκολο για τα παιδιά να σας καταλάβουν, αν:

- παρουσιάζετε τα βήματα με χρονολογική σειρά
- εξηγείτε τις οδηγίες πάνω από μία φορά, αν χρειάζεται
- χρησιμοποιείτε οπτικά βοηθήματα, όπως εικόνες, φωτογραφίες ή εκτυπώσετε τυχόν οδηγίες
- παρουσιάζετε οδηγίες που αναφέρονται στον χρόνο, οπτικά. Μπορεί να είναι δύσκολο για κάποιον να καταλάβει “... για 10 λεπτά”, οπότε θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε μία κλεψύδρα ή ένα χρονόμετρο. Θα μπορούσε, επίσης, να χρησιμοποιηθεί ένα οπτικό χρονοδιάγραμμα για την παρουσίαση μιας ακολουθίας δραστηριοτήτων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΠΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ (ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Κ.ΛΠ.)

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΤΕ ΝΕΑ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ή ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΕΤΕ ΕΥΚΟΛΑ ΤΑ ΗΔΗ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ (ΒΛ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1, 2 & 3), ΑΝ:

- παρουσιάζετε τις πληροφορίες σε μορφή Easy-to-Read (Κείμενο για όλους)
- παρέχετε λιγότερες πληροφορίες σε κάθε σελίδα (χρησιμοποιήστε χαρτί μεγέθους Α3)
- διαχωρίζετε το κείμενο σε μικρότερες και απλούστερες προτάσεις
- αποφεύγετε τις πολύπλοκες λέξεις ή δίνετε εξηγήσεις, όποτε αυτό είναι απαραίτητο
- υποστηρίζετε κάθε ιδέα ή πρόταση με μια ενδεικτική εικόνα (σχέδιο, σύμβολο ή φωτογραφία)
- ξεκινάτε κάθε νέα πρόταση σε άλλη γραμμή
- χρησιμοποιείτε ευδιάκριτες γραμματοσειρές (π.χ. Arial, Calibri) και μέγεθος γραμματοσειράς τουλάχιστον 14
- ευθυγραμμίζετε το κείμενο στα αριστερά της σελίδας
- γράφετε τους τίτλους και την επικεφαλίδα με μεγάλα, έντονα γράμματα
- αποφεύγετε τις αντωνυμίες (π.χ. αυτός, αυτή, αυτό, αυτοί κ.λπ.). Είναι πιο σαφές αν επαναλαμβάνετε τη λέξη.

Άλλες μεθοδολογίες που μπορείτε να διερευνήσετε για να χρησιμοποιήσετε είναι ο Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση (Universal Design for Learning) και το ΜΑΚΑΤΟΝ (βλ. Παράρτημα 2). Ο/Η εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής μπορεί να σας βοηθήσει με προτάσεις και ιδέες που σχετίζονται με τις ανάγκες τους.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΟΜΑΔΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Θα είναι πιο εύκολο για τα παιδιά να παρακολουθήσουν, αν:

- ζητήσετε την παρουσία περισσότερων εκπαιδευτικών ή κάποιων συναδέλφων σας, για να βοηθήσουν
- τους δώσετε τη δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα σε 2-3 δραστηριότητες (κάντε χρήση εικόνων ή αντικειμένων)
- προγραμματίσετε λιγότερες δραστηριότητες από αυτές που θα κάνατε συνήθως με παιδιά τυπικής ανάπτυξης (1/3 έως 1/2 λιγότερες)
- εξετάσετε το ενδεχόμενο να σχηματίσετε ομάδες με λιγότερα άτομα. Για παράδειγμα, αν όλα τα παιδιά έχουν αναπηρία, μία ομάδα των 12 ατόμων είναι ένα καλό μέγεθος.
- προσφέρετε στα παιδιά που το έχουν ανάγκη τη δυνατότητα να εργαστούν μόνο τους
- χρησιμοποιήσετε πολλά διαφορετικά κανάλια μάθησης και τους προσφέρετε μια πολυαισθητηριακή εμπειρία (π.χ. όταν μιλάτε για ένα είδος πουλιού, μπορείτε να τους ζητήσετε να παρατηρήσουν τα χρώματά του σε μία εικόνα, να ακούσουν τη φωνή του αξιοποιώντας το διαδίκτυο, να αναπαράγουν το κελάηδημα του πουλιού, να μιμηθούν την κίνησή του)
- προετοιμάσετε μια ποικιλία δραστηριοτήτων
 - τόσο ενεργοποιητικές/σωματικές δραστηριότητες όσο και πιο ήρεμες δραστηριότητες
 - γνωστικές/στοχαστικές δραστηριότητες αλλά και πρακτικές δραστηριότητες
- κάνετε τις δραστηριότητες να είναι διασκεδαστικές, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να διατηρούν τον ενθουσιασμό τους και να θέλουν να συνεχίσουν να εμπλέκονται στις δραστηριότητες στην ύπαιθρο που τους προτείνετε
- εστιάζετε στη διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα της δραστηριότητας

ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΟΛΩΝ

- **Να είστε ευέλικτοι.** Να είστε πρόθυμοι να εγκαταλείψετε τον αρχικό σας σχεδιασμό/ τις προσδοκίες σας ή να προχωρήσετε με πιο αργούς ρυθμούς. Στόχος είναι να ενθαρρύνετε την περιέργειά τους και τη σύνδεση με τη φύση, να δώσετε την ευκαιρία στα παιδιά να περάσουν χρόνο έξω, κάνοντας αυτό που τα ενδιαφέρει περισσότερο.
- Ενθαρρύνετε τα παιδιά να είναι από την αρχή **αυτοκατευθυνόμενοι εξερευνητές**. Αφήστε τα να δείξουν αυτά τον δρόμο.
- Δοκιμάστε να **χρησιμοποιήσετε παιχνίδια ρόλων** (π.χ. ως προσποιηθούμε ότι είμαστε εξερευνητές, ως προσποιηθούμε ότι έχουμε χαθεί σε ένα δάσος).
- Για δραστηριότητες με μικρότερες ομάδες, μπορείτε να μοιράσετε τους ρόλους με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ένα παιδί που έχει πιο σοβαρές δυσκολίες. Δοκιμάστε να τις τροποποιήσετε κάνοντας τις εργασίες απλούστερες και τους ρόλους ευκολότερους.
- Χρησιμοποιήστε **χρωματιστές κονκάρδες/κορδέλες** για να προωθήσετε την ενότητα της ομάδας και να διαφοροποιήσετε τις ομάδες.
- **Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή παρακινώντας τα με μια ανταμοιβή**, στο τέλος μιας δραστηριότητας καθώς αυτό συμβάλλει στην ενεργοποίησή τους. Για παράδειγμα, όποιος μαζέψει τα περισσότερα φτερά/σκουπίδια θα έχει την ευκαιρία να κάνει κάτι (μπορεί να εκκινήσει την επόμενη δραστηριότητα, να ανακοινώσει τα ευρήματα της ομάδας κ.λπ.).
- Η παρακίνηση και η ενθάρρυνση της συμμετοχής μπορεί να είναι ευκολότερη αν γίνεται από τους δικούς τους οικείους δασκάλους. Ζητήστε το.
- Όταν κάνετε μια ανοιχτή ερώτηση, **αφήστε περισσότερο χρόνο στα παιδιά να απαντήσουν**. Βεβαιωθείτε ότι δίνεται η ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να απαντήσουν.
- Μάθετε και **χρησιμοποιήστε τα ονόματά τους** για να υπάρχει μια πιο προσωπική και φιλική προσέγγιση (αυτοκόλλητα ή καρτελάκια με το όνομά τους θα μπορούσαν να διευκολύνουν).
- Όταν **επικοινωνείτε με ένα παιδί με μειωμένη ακοή**, φροντίστε να κάθεσαι/στέκεται στην πρώτη σειρά απέναντί σας, να του μιλάτε αργά και καθαρά, έχοντας στραμμένο το πρόσωπό σας προς αυτό και χωρίς να καλύπτετε το στόμα σας, για να κάνει χειλεανάγνωση. Να του μιλάτε κοντά στο αυτί με το μεγαλύτερο ποσοστό ακοής. Έτσι, θα υπάρχει ισότιμη πρόσβαση στην πληροφορία και δυνατότητα συμμετοχής.
- Και όταν, πάλι, έχετε στην ομάδα σας **ένα παιδί με μειωμένη όραση**, κάντε εύλογες προσαρμογές. Θυμηθείτε ότι ο καλός φωτισμός, η χρήση μεγεθυντικών φακών, η παροχή εγγράφων σε μεγεθυμένη εκτύπωση ή σε γραφή Braille, η ύπαρξη πολλών αντικειμένων (π.χ. φύλλα, πέτρες, ανάγλυφη μακέτα του χώρου, τρισδιάστατες απεικονίσεις ζώων κ.λπ.) για ψηλάφηση και απτική εξερεύνηση, το βοηθά πολύ στη μάθηση. Για να εξασφαλίσετε τη συμμετοχή του, κάντε ερωτήσεις που η γνώση προέρχεται από τα υπόλοιπα αισθητηριακά του κανάλια, δηλαδή την αφή, την ακοή, τη γεύση, την όσφρηση. Κανάλια στα οποία στηρίζονται και αναπτύσσουν ιδιαίτερα αυτά τα άτομα.

ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ & ΠΙΘΑΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

- Σε ορισμένους/ορισμένες μαθητές/τριες με αισθητηριακές ευαισθησίες στην αφή μπορεί να μην αρέσει να τους/τις αγγίζουν, να τους/τις κρατούν από το χέρι, να κάθονται στο έδαφος, να αγγίζουν πράγματα όπως χώμα, φύλλα, νερό. Οπότε, επιτρέψτε να μην το κάνουν και σκεφτείτε εναλλακτικές λύσεις που θα έχετε έτοιμες προς χρήση, όπως:
 - Αντί να κρατάνε τα χέρια, τα παιδιά μπορούν να κρατούν ένα σχοινί
 - Αντί να κάθονται στο έδαφος, τα παιδιά μπορούν να καθίσουν σε ένα μαξιλάρι ή σε ένα σκαμνί
 - Να έχετε διαθέσιμα εργαλεία κήπου όταν κάνετε δραστηριότητες με χώμα κ.λπ.
- Ορισμένα παιδιά με **ακουστικές ευαισθησίες** μπορεί να ταραχθούν:
 - Από φυσικούς ήχους (π.χ. φυσικούς ήχους από πουλιά, πάπιες ή θρόισμα φύλλων). Σε αυτήν την περίπτωση, προτείνετε να χρησιμοποιήσουν τις ωτοασπίδες ή τα ακουστικά τους που ακυρώνουν τον θόρυβο
 - Από τεχνητούς ήχους (π.χ. σφυριχτρες, τύμπανα, κουδούνια που μπορεί να χρησιμοποιούνται από τους συντονιστές για να τραβήξουν την προσοχή ή να δημιουργήσουν ένα ήσυχο περιβάλλον). Ως εκ τούτου, αποφύγετε τη χρήση τους ή κρατήστε την ένταση του ήχου χαμηλά. Συνεχίστε να παρατηρείτε τις αντιδράσεις τους και προσαρμόστε το πρόγραμμά σας.
- Κάποια άλλα παιδιά μπορεί να έχουν **εμμονές με ορισμένες υφές** (π.χ. να αγγίζουν το χώμα). Άλλα, πάλι, μπορεί να έχουν εμμονή με μία συγκεκριμένη δραστηριότητα ή περιοχή και να μην θέλουν να σταματήσουν να κάνουν μια δραστηριότητα ή να προχωρήσουν. Αφήστε χρόνο για τη μετάβαση στην επόμενη περιοχή ή δραστηριότητα, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού προσωπικού. Μην ξεχνάτε να χρησιμοποιείτε προτροπές για να ενθαρρύνετε το παιδί να προχωρήσει.
- **Αντιδραστικές συμπεριφορές** μπορεί να υπάρξουν και προς άλλους ανθρώπους. Για παράδειγμα, ένα παιδί μπορεί να προσπαθήσει να τραβήξει τα μαλλιά κάποιου όταν βρίσκεται κοντά σε άτομα με μακριά μαλλιά. Θα μπορούσατε να έχετε τα μαλλιά σας δεμένα προς τα πίσω για να αποφύγετε τυχόν πυροδοτήσεις.
- Επιπλέον, ορισμένα παιδιά μπορεί να έχουν **εμμονές με συγκεκριμένες συνήθειες**. Για παράδειγμα: μπορεί να θέλουν να ακολουθούν το ίδιο μονοπάτι όταν επιστρέφουν από ένα συγκεκριμένο μέρος.

Εάν υπάρχει διαθέσιμος κάποιος επιπλέον εκπαιδευτικός ή βοηθός, επιτρέψτε του να συνοδεύσει το παιδί, ώστε να μην διαταράξει την υπόλοιπη ομάδα. Διαφορετικά, χρησιμοποιήστε κάποια οπτικά βοηθήματα, όπως έναν χάρτη ή μια φωτογραφία του τόπου που πηγαίνετε, προκειμένου να καθησυχάσετε το παιδί για τον προορισμό.

- Ο **φόβος για τα μικρόβια και η εμμονή με την καθαριότητα** είναι κάτι που μπορεί να υπάρχει σε κάθε παιδί, ωστόσο ορισμένα παιδιά, ειδικά αυτά που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, μπορεί να έχουν πιο έντονες αντιδράσεις. Να είστε προετοιμασμένοι έχοντας απολυμαντικά χεριών, υγρά μαντηλάκια ή κάτι άλλο για τον καθαρισμό των επιφανειών.
- Ένα παιδί μπορεί να **σταματήσει να συμμετέχει** για διάφορους λόγους, όπως κόπωση, αναζήτηση προσοχής ή μη κατανόηση της εργασίας. Σταματήστε και εκτιμήστε την κατάσταση. Εάν ο λόγος είναι η κούραση, αφήστε το να ξεκουραστεί για λίγα λεπτά. Σκεφτείτε το συνολικό σας σχέδιο (τι κάνουμε, τι θα κάνουμε στη συνέχεια). Εμπλέξτε τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας -εάν είναι απαραίτητο- η ομάδα πλησιάζει και ενθαρρύνει το άτομο να συνεχίσει.
- Κάποια στιγμή, ορισμένα παιδιά **μπορεί να ταραχθούν**. Ηρεμήστε τα, μην διαφωνείτε μαζί τους, κάντε υπομονή. Για να μειώσετε την ένταση και να τα κάνετε να χαλαρώσουν, μπορείτε να δοκιμάσετε:
 - σύντομες ασκήσεις ηρεμιστικής αναπνοής (βαθιά εισπνοή για 5 δευτερόλεπτα, αργή εκπνοή για 5 δευτερόλεπτα, παύση για 5 δευτερόλεπτα, επανάληψη 3 φορές)
 - ασκήσεις γιόγκα (βλ. Βίντεο)
 - την τεχνική της αναπνοής της μέλισσας (βλ. Βίντεο)
 - την **τεχνική γείωσης 5-4-3-2-1** (βλ. Βίντεο)
 - οδηγήστε τα σε ένα πιο ήρεμο μέρος. Αφήστε τα να μείνουν εκεί, μέχρι να νιώσουν καλύτερα.
 - ενθαρρύνετέ τα να ακούσουν τη λίστα με τη μουσική που τα ηρεμεί
- Λάβετε υπόψη σας ότι **κανένα παιδί δεν είναι ίδιο με το άλλο**, ειδικά τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Αυτό που λειτουργεί σε ένα παιδί, μπορεί να μην λειτουργεί σε ένα άλλο.
- Μην φοβάστε μήπως **κάνετε κάποιο λάθος**. Οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής που συνοδεύουν τα παιδιά γνωρίζουν πώς να αντιμετωπίζουν τις προκλητικές συμπεριφορές και είναι πάντα εκεί για να βοηθήσουν.
- Αν ένα παιδί επιδεικνύει **αυτοτραυματική συμπεριφορά ή βία προς τους συνομηλίκους του** ή το προσωπικό, μπορείτε να ζητήσετε από τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής που συνοδεύει το παιδί ή κάποιον παρόντα ενήλικα να παρέμβει και να βοηθήσει. Μέχρι αυτό να γίνει, σταματήστε απαλά αλλά σταθερά το παιδί, πάντα με τρόπο που να εγγυάται τη δική σας ασφάλεια και την ασφάλεια του συνόλου των παιδιών, όπως θα κάνατε για κάθε άλλο νευροτυπικό παιδί.
- Η **ασφάλεια** είναι ένα σημαντικό στοιχείο και τα παιδιά πρέπει να αισθάνονται ασφαλή προκειμένου να επιθυμούν να συμμετέχουν και να μπορούν να μαθαίνουν καινούργια πράγματα.

Η ΔΡΑΣΗ ΣΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΜΟΥ

Σε περίπτωση ξεσπάσματος θυμού, κρίσης συμπεριφοράς, επιληπτικής κρίσης, πνιγμού ή αυτοτραυματικής συμπεριφοράς:

- η πιο κατάλληλη και ασφαλής ενέργεια είναι να παραμείνετε ήρεμοι
- προστατέψτε τον εαυτό σας και τους άλλους μαθητές
- απομακρύνετε κάθε άμεσο κίνδυνο και ειδοποιήστε τον εκπαιδευτικό που συνοδεύει το παιδί

Αυτά μπορεί να μην συμβούν ποτέ κατά τη διάρκεια μιας σχολικής επίσκεψης, αλλά αν συμβούν, μην ανησυχείτε, οι εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής που συνοδεύουν τα παιδιά θα ξέρουν τι να κάνουν.

ΑΛΛΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΕΤΕ ΚΑΤΑ ΝΟΥ

Ορισμένα παιδιά με αναπηρία μπορεί να έχουν:

- **Κακή κρίση σε σχέση με κινδύνους**, π.χ. μειωμένη ικανότητα αναγνώρισης ενός ζώου που μπορεί να δαγκώσει, πτώση από μονοπάτι ή σε λίμνη, τραυματισμός από κλαδιά, πιθανότητα να σκοντάψει σε ρίζες δέντρων, αποπροσανατολισμός κ.λπ.
 - Οπότε, για την ασφαλή διεξαγωγή του προγράμματος, φροντίστε να υπάρχει σήμανση επικίνδυνων καταστάσεων, οριοθέτηση του χώρου με προσωρινές παρεμβάσεις (σκοινιά, κορδέλες) όπου δεν υπάρχουν προστατευτικά κάγκελα ή φράκτες και αυξημένη εποπτεία και εγρήγορση από τους εμπυχωτές. Αν δεν είναι εφικτή οποιαδήποτε οριοθέτηση, σε περίπτωση που υπάρχει στην ομάδα παιδί με αυξημένη την πιθανότητα να έχει κακή κρίση κινδύνου, προτιμήστε ένα εναλλακτικό σημείο θέασης ή/και παρατήρησης. Για παράδειγμα, προτιμήστε να κάνετε παρατήρηση πουλιών σε μία λίμνη, όχι από τις όχθες αλλά από έναν παρακείμενο λόφο.
- **Αυξημένη δυσκολία κινητικότητας**, λόγω κακού συντονισμού των κινήσεών τους, εγκεφαλικής βλάβης, παχυσαρκίας, τρόμου, μειωμένης όρασης κ.λπ.
 - Όταν παρατηρείτε τέτοια φαινόμενα, φροντίστε οι αποστάσεις που θα χρειαστεί να καλύψετε να είναι μικρές, το έδαφος να είναι ομαλό, χωρίς εμπόδια και οι κλίσεις ήπιες. Όταν έχετε, συγκεκριμένα, στην ομάδα σας ένα παιδί με μερική ή πλήρη απώλεια όρασης, βεβαιωθείτε ότι υπάρχει προσωπικός συνοδός για την ασφαλή μετακίνησή του. Αν χρειαστεί να το καθοδηγήσετε εσείς, μπορείτε να το πιάσετε ή να του επιτρέψετε να σας πιάσει στο χέρι ακριβώς πάνω από τον αγκώνα. Να περπατάτε με τον ρυθμό του, να του περιγράφετε τα χαρακτηριστικά του χώρου και τι θα χρειαστεί να κάνετε μετά (π.χ. να περπατήσετε ανάμεσα σε δέντρα). Καθοδηγήστε το, επίσης, να λαμβάνει το ίδιο απτική ανατροφοδότηση για τον προσδιορισμό των ορίων του χώρου. Τέλος, όπου είναι ασφαλές, ενθαρρύνετε το να χρησιμοποιεί το λευκό μπαστούνι του, ώστε να του καλλιεργήσετε το αίσθημα της αυτονομίας.
- **Σε περίπτωση προσφοράς φαγητού** από πλευράς σας, μπορεί να παρατηρήσετε ότι κάποια παιδιά μπορεί να εκδηλώσουν εμμονή με το φαγητό, σε σημείο που να μην μπορούν να συγκεντρωθούν στη δραστηριότητα που τους προτείνετε, να το ζητούν επίμονα, να προσπαθούν να σας εξασπατήσουν προκειμένου να το εξασφαλίσουν ή να το αναζητούν κρυφά ακόμα και στους κάδους απορριμμάτων. Κάποια άλλα παιδιά, πάλι, έχουν τη συνήθεια να καταναλώνουν μη βρώσιμες τροφές (π.χ. ξερά φύλλα, χώμα κ.λπ.). Μπορεί, επίσης, να παρατηρήσετε φαινόμενα υπερφαγίας, επιλεκτικότητα, διάθεση πλήρους αποχής από το φαγητό, επιθυμία η μία τροφή στο πιάτο να μην ακουμπά την άλλη ή να αναγουλιάζουν από κάποιες μυρωδιές.
Πρόσθετα, ρωτήστε τους συνοδούς τους, εξ αρχής, ποιες τροφές είναι ασφαλείς προς κατανάλωση για τα παιδιά. Προσοχή στις αλλεργίες που πιθανόν να έχουν κάποια. Αποφύγετε την προσφορά ακατάλληλων τροφών σε περίπτωση διαβήτη. Εξασφαλίστε μαλακές τροφές σε περίπτωση οργανικών δυσκολιών, καλαμάκια αν χρειάζονται, προβλέψτε περισσότερο χρόνο για το φαγητό, βεβαιωθείτε ότι τρώνε μικρές μπουκιές, ότι τις μασάνε καλά για να αποφευχθεί πνιγμονή. Μάθετε πρώτες βοήθειες για να αντιμετωπίσετε έκτακτες περιστάσεις.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΜΕΙΚΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Τι κάνετε αν στην ομάδα υπάρχουν μόνο ένα ή λίγα παιδιά με επιπλέον απαιτήσεις;

- Είναι αποδεκτό να επιβραδύνετε για όλους.
- Προετοιμάστε τις πληροφορίες/δραστηριότητές σας για την πλειοψηφία της ομάδας. Αφήστε χρόνο στα παιδιά να επεξεργαστούν τις πληροφορίες. Μπορείτε να δώσετε στην υπόλοιπη ομάδα κάτι άλλο να κάνει.
- Αναπτύξτε συστήματα φίλων που επιτρέπουν σε άτομα χωρίς αναπηρία να βοηθούν άτομα με αναπηρία.
- Αν νιώθουν κουρασμένα/αγχωμένα, μπορούν να μείνουν πίσω με έναν συνοδό και η υπόλοιπη ομάδα να συνεχίσει και να συναντηθούν αργότερα.
- Επιτρέψτε τους να κρατήσουν μια απόσταση από την ομάδα, αν το επιθυμούν.
- Ο/Η εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής μπορεί να βοηθήσει τη συμμετοχή ακολουθώντας τον ρυθμό που ταιριάζει στο παιδί.

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΟΣΑ ΜΑΘΑΤΕ

ΠΑΡΑΚΑΛΩ, σημειώστε σε ένα φύλλο χαρτιού τις σκέψεις σας στα ακόλουθα ερωτήματα:

Αισθάνεστε τώρα πιο **ΑΝΕΤΑ** να εργάζεστε με ομάδες σαν τη δική μας;

Τι μπορείτε να κάνετε στην πράξη για να μας συμπεριλάβετε και να υποστηρίξετε τη συμμετοχή μας;

Τι άλλους πόρους χρειάζεστε για να κάνετε τη μαθησιακή εμπειρία θετική και διασκεδαστική για όλους;

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Αισθητηριακές ευαισθησίες	Ακραία ευαισθησία σε συγκεκριμένους ήχους, σε υφές, σε φάτα, στο ανθρώπινο άγγιγμα και σε ένα ποικίλο φάσμα εξωτερικών παραγόντων. Το άτομο μπορεί να αποτραβηχτεί από μια δραστηριότητα ή να αναστατωθεί.
Αναπηρία	Η αναπηρία αναφέρεται σε μακροχρόνια σωματική, ψυχική, νοητική ή αισθητηριακή κατάσταση που περιορίζει τη λειτουργικότητα.
Αναπτυξιακή αναπηρία	Οι αναπτυξιακές αναπηρίες εντάσσονται στην ομάδα παθήσεων που οφείλονται σε βλάβη στους τομείς του σώματος, της μάθησης, της γλώσσας ή της συμπεριφοράς. Οι καταστάσεις αυτές αρχίζουν κατά την αναπτυξιακή περίοδο, μπορεί να επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργικότητα και συνήθως διαρκούν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου.
Ατομικό πλάνο εκπαίδευσης	Αναφέρεται στον σχεδιασμό για τις ατομικές μαθησιακές ανάγκες και στη διαδικασία σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης ενός προγράμματος μάθησης, καθώς και στην ολιστική ανάπτυξη του μαθητή.
Αυτορρύθμιση	Ο τρόπος με τον οποίο ένα άτομο με αισθητηριακές ευαισθησίες ή σε κατάσταση υπερφόρτωσης ηρεμεί τον εαυτό του, χρησιμοποιώντας είτε ασκήσεις αναπνοής, είτε μια τεχνική αντιμετώπισης που έχει μάθει, είτε βοηθητικές συσκευές (ακουστικά ακύρωσης θορύβου, μπάλες άγχους κ.λπ.).
Αφορμή / πυροδοτητής	Ένα γεγονός που θα μπορούσε να προκαλέσει το ξέσπασμα ενός ατόμου.
Βοηθητικά μέσα	Περιλαμβάνουν κάθε μέσο που χρειάζεται να έχει ένα άτομο με αναπηρία, ειδικά λόγω της αναπηρίας του, όπως παρηγορητικές/θεραπευτικές συσκευές, προσθετικές (ή οποιοσδήποτε άλλες) συσκευές, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευμένων ζώων. Παραδείγματα περιλαμβάνουν αναπηρικά αμαξίδια και άλλα βοηθήματα κινητικότητας, προσθετικά μέλη, χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας, επαυξητικής και εναλλακτικής επικοινωνίας, σκύλους οδηγούς και σκύλους υπηρεσίας.
Γνωστική αναπηρία	Η Γνωστική Αναπηρία είναι ένας όρος που αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων που περιλαμβάνουν τη νοητική αναπηρία, τη διαταραχή του φάσματος του αυτισμού, τη σοβαρή, επίμονη ψυχική ασθένεια, την εγκεφαλική βλάβη, το εγκεφαλικό επεισόδιο, τη νόσο Αλτσχάιμερ και άλλες νόσους.
Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος	Ο αυτισμός είναι μια σύνθετη κατάσταση που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο το άτομο επεξεργάζεται τις πληροφορίες, τα συναισθήματά του, τις αισθητηριακές εισροές και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζεται με τους άλλους. Αναφέρεται ως φάσμα λόγω των πολλών και διαφορετικών τρόπων που εκδηλώνεται. Τα άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να έχουν ή να μην έχουν νοητικές διαταραχές. Συνήθως έχουν δυσκολίες επικοινωνίας, οι οποίες μπορεί να είναι ανεπαίσθητες ή πιο εμφανείς. Μπορεί να έχουν, επίσης, πολύ ιδιαίτερες/ξεχωριστές ικανότητες.

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ)	Η ΔΕΠΥ είναι μια κατάσταση που επηρεάζει τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Τα άτομα με ΔΕΠΥ μπορεί να φαίνονται ανήσυχια, μπορεί να δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν και να ενεργούν παρορμητικά.
Διαφορετικότητα	Αναφέρεται σε διαφορές ή διαστάσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαφοροποίηση ομάδων και μεμονωμένων ατόμων μεταξύ τους, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής εμφάνισης, της εθνικότητας, του φύλου, της ηλικίας, της εθνικής καταγωγής, της αναπηρίας, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης φύλου, των χαρακτηριστικών φύλου, της κοινωνικής τάξης, του επιπέδου εκπαίδευσης, της θρησκείας, των εργασιακών εμπειριών, του τρόπου ζωής και των πολιτισμών και της ευαισθησίας στις αναδυόμενες διαφοροποιήσεις και ανάγκες.
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής	Ο ρόλος του Εκπαιδευτικού Ειδικής Αγωγής είναι να βοηθά τους μαθητές και τις μαθήτριες με ατομικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην τάξη και να παρέχει πρόσθετη υποστήριξη για την ενίσχυση της μαθησιακής τους εμπειρίας.
Εμμονή	Το άτομο μπορεί να κολλήσει σε συγκεκριμένα αντικείμενα/φυτά/χρώματα επιφανειών και να αρνηθεί να προχωρήσει ή να αλλάξει δραστηριότητα.
Επιληψία	Μια χρόνια μη μεταδοτική διαταραχή του εγκεφάλου που προκαλεί επαναλαμβανόμενες, απρόκλητες επιληπτικές κρίσεις.
Εύλογη προσαρμογή	Ο νομικός ορισμός είναι “η αναγκαία και κατάλληλη τροποποίηση και προσαρμογή που δεν επιβάλλει δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος, όπου απαιτείται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση για να εξασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία είναι σε θέση να απολαμβάνουν ή να ασκούν, σε ίση βάση με τους άλλους, όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες”. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, αυτό μπορεί να είναι η αλλαγή της θέσης μέσα στην τάξη, προσαρμογές στο πρόγραμμα σπουδών, παροχή εγγράφων σε μεγεθυμένη εκτύπωση, παροχή φυλλαδίων σε γραφή Braille, παροχή βοηθητικών συσκευών και προσαρμογές στις αξιολογήσεις.
Καθολικός σχεδιασμός για μάθηση (UDL)	Αναφέρεται σε μια έννοια που αντί να προσαρμόζει ή να αλλάζει τους εκπαιδευόμενους ώστε να ταιριάζουν καλύτερα στο πρόγραμμα σπουδών (όπως αυτό ορίζεται από στόχους, υλικά, μεθόδους και αξιολογήσεις), ο καθολικός σχεδιασμός εστιάζει στη δημιουργία ενός ευέλικτου μαθησιακού περιβάλλοντος που δίνει προτεραιότητα στην πρόσβαση για όλους, από το σημείο του σχεδιασμού (και όχι ως εκ των υστέρων σκέψη) μέσω πολλαπλών μέσων εμπλοκής, αναπαράστασης της γνώσης, του περιεχομένου και δράσης και έκφρασης. Πρόκειται για ένα πλαίσιο που καθοδηγεί τον σχεδιασμό διδακτικών στόχων, μεθόδων και υλικών που μπορούν να προσαρμοστούν στις ατομικές ανάγκες. Διασφαλίζει ότι όλοι οι μαθητές και μαθήτριες μπορούν να έχουν πρόσβαση και να συμμετέχουν σε ουσιαστικές, προκλητικές ευκαιρίες μάθησης.

Κείμενο για όλους (Easy to Read)	Μέθοδος παρουσίασης γραπτού κειμένου σε προσιτή, εύκολα κατανοητή μορφή. Είναι συχνά χρήσιμη στα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες και μπορεί επίσης να είναι επωφελής και στα άτομα με άλλες παθήσεις που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο επεξεργάζονται τις πληροφορίες.
Κοινωνική ιστορία	Μια σύντομη ιστορία με εικόνες/ζωγραφιές και μικρές προτάσεις που περιγράφουν τι θα συμβεί. Αυτό βοηθά στη μείωση του άγχους των μαθητών και των μαθητριών που δυσκολεύονται να πάνε σε νέα μέρη και να κάνουν νέες δραστηριότητες.
Μαθησιακή δυσκολία	Η μαθησιακή δυσκολία αναφέρεται σε αδυναμίες σε ορισμένες ακαδημαϊκές δεξιότητες, οι οποίες συνήθως σχετίζονται με την ανάγνωση, τη γραφή και τα μαθηματικά.
Μαθησιακό περιβάλλον φιλικό στην συμπεριληψη	Αναφέρεται σε ένα μαθησιακό περιβάλλον που παρέχει τις βέλτιστες συνθήκες για την αποτελεσματική μάθηση και διδασκαλία. Ένα τέτοιο περιβάλλον καλωσορίζει, καλλιεργεί και εκπαιδεύει όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, ανεξάρτητα από το φύλο τους, τα φυσικά, πνευματικά, κοινωνικά, συναισθηματικά, γλωσσικά ή άλλα χαρακτηριστικά τους.
Νευροδιαφορετικότητα	Η νευροδιαφορετικότητα είναι μια λέξη που χρησιμοποιείται για να εξηγήσει τους μοναδικούς τρόπους με τους οποίους λειτουργεί ο εγκέφαλος των ανθρώπων. Ενώ ο εγκέφαλος όλων αναπτύσσεται με παρόμοιο τρόπο, κανένας εγκέφαλος δεν λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο. Το να είσαι νευροδιαφορετικός σημαίνει ότι έχεις έναν εγκέφαλο που λειτουργεί διαφορετικά από τον μέσο όρο ή το νευροτυπικό άτομο.
Νοητική αναπηρία	Η νοητική αναπηρία είναι ένας τύπος αναπηρίας που χαρακτηρίζεται από σημαντικούς περιορισμούς τόσο στη νοητική λειτουργία όσο και στην προσαρμοστική συμπεριφορά, η οποία καλύπτει τις καθημερινές κοινωνικές και πρακτικές δεξιότητες. Αυτός ο τύπος αναπηρίας εμφανίζεται πριν από την ηλικία των 22 ετών. Τα άτομα με νοητική αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μάθηση, την κατανόηση και τη συνολική γνωστική λειτουργία. Ο βαθμός δυσκολίας που βιώνουν συνήθως συσχετίζεται με τη σοβαρότητα της νοητικής αναπηρίας και την παρουσία πρόσθετων αναπηριών. Το επίπεδο της λειτουργικότητας ενός ατόμου εξαρτάται επίσης σε μεγάλο βαθμό από την ποσότητα της υποστήριξης που λαμβάνει, η οποία του επιτρέπει να αναπτύξει δεξιότητες σε ένα δομημένο περιβάλλον που φροντίζει για τις προσωπικές του ανάγκες υποστήριξης.
Ξέσπασμα	Ένα επεισόδιο με έντονες φωνές/ κλάματα/ χτυπήματα, που οφείλεται σε θυμό, φόβο, αδυναμία του ατόμου να εκφραστεί.

Ρυθμίσεις πρόσβασης	<p>Προβλέψεις ή εύλογες προσαρμογές που επιτρέπουν στους επιλεγμένους μαθητές και στις επιλεγμένες μαθήτριες να αποκτήσουν πρόσβαση στις αξιολογήσεις και να επιδείξουν τα επιτεύγματά τους χωρίς να έχουν αθέμητο πλεονέκτημα έναντι των συμμαθητών και συμμαθητριών τους χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.</p>
Συμπεριληπτική εκπαίδευση	<p>Αναφέρεται στην εκτίμηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας, στην αξία της και στα δικαιώματα των μαθητών και μαθητριών όχι μόνο να φοιτούν στα γενικά σχολεία, αλλά και να ανήκουν ως αξιόλογα μέλη μέσα από την ενεργό συμμετοχή και την εξάλειψη των εμποδίων που περιορίζουν τη συμμετοχή και την επίδοσή τους, να σέβονται τις διαφορετικές ανάγκες, ικανότητες και χαρακτηριστικά τους.</p>

ΟΡΘΗ ΧΡΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

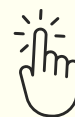
Αποδεκτή Γλώσσα	Μη Αποδεκτή Γλώσσα
Άτομο με αναπηρία	Ανάπηρος / Άτομο με ειδικές ανάγκες / Παράλυτος
Χρήστης Αναπηρικού Αμαξιδίου / Άτομο με κινητική αναπηρία	Καθηλωμένος σε καροτσάκι / Περίπτωση αναπηρικού αμαξιδίου / Σακάτης
Νευροτυπικός / Άνθρωπος τυπικής ανάπτυξης	Φυσιολογικός / Κανονικός
Έκρηξη θυμού	Κρίση / επίθεση
Διάγνωση	Αρρώστια / Υποφέρει από
Άτομο με αυτισμό/ άτομο στο φάσμα του αυτισμού	Άτομο που έχει αυτισμό / Αυτιστικός ¹
Άτομο με μαθησιακή δυσκολία / Άτομο με μαθησιακή ή γνωστική αναπηρία	Καθυστερημένος / Αργός / Έχει βλάβη στον εγκέφαλο / Ηλίθιος
Άτομο με γλωσσική ή επικοινωνιακή αναπηρία	Χαζός / Μουγκός / Κάποιος που δεν μιλάει καλά
Άτομο με αναπτυξιακή αναπηρία	Καθυστερημένος / Απροσάρμοστος Προβληματικός / Ειδικών αναγκών ²
Κωφός / Βαρήκοος	Κουφός / Άτομο που δεν ακούει καλά

¹ <https://calvertexmoor.org.uk/news/disability-terminology/>

² https://www.aucd.org/docs/add/sa_summits/Language%20Doc.pdf

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΠΑΤΩΝΤΑΣ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΘΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΕΙΤΕ ΣΤΙΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Μαθησιακές δυσκολίες: Τι είναι και πώς αντιμετωπίζονται - ΜΗΤΕΡΑ (mitera.gr)
- Τι είναι ο αυτισμός
- Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ)
- Γράφω κείμενα με την μορφή Easy To Read -κείμενο για όλους
- ΜΑΚΑΤΟΝ ελληνικό site
- ΜΑΚΑΤΟΝ αγγλικό site
- Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση
- Κοινωνικές ιστορίες
- 10 δραστηριότητες-παιχνίδια για παιδιά με αναπηρίες | UNICEF Ελλάδα
- Δραστηριότητες στη φύση για παιδιά 4-6 ετών, WWF
- Δραστηριότητες στη φύση για παιδιά - Project Parenting
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής , Μονάδα Ειδικής και Συμπεριληπτικής Εκπαίδευσης
- Εκπαιδευτικό υλικό για την παράλληλη στήριξη και την ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/ και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Δημοσιεύσεις στα ελληνικά | European Agency for Special Needs and Inclusive Education (europeanagency.org)
- Βασικές Αρχές - Υποστήριξη της ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικών για την ενταξιακή εκπαίδευση: Σύνοψη Πολιτικής (european-agency.org)
- Yoga for Kids!
- How to do Bhramari Pranayama (Bee Breathing Technique) | Ventuno Yoga and You
- Grounding exercise to manage anxiety
- <https://sensoryintegrationeducation.ck.page/summer-sensory-survival-kit>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1

ΓΡΗΓΟΡΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Προσαρμογή μίας τυπικής δραστηριότητας ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των μαθητών και μαθητριών

Οι παρακάτω προτάσεις αφορούν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κατανόηση, ολοκλήρωση και συμμετοχή σε δραστηριότητες που συνήθως χρησιμοποιούνται σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Ηλικία - Στόχος: 6 - 18 ετών	Λάβετε υπόψη τις γνωστικές ικανότητες της ομάδας. Εάν γνωρίζετε ότι μια ομάδα εφήβων έχει μαθησιακές δυσκολίες, τότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια δραστηριότητα που συνήθως χρησιμοποιείται σε μικρότερα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.
Μέγεθος της ομάδας: Συνήθως οι τάξεις έχουν 25 - 30 παιδιά	Ένας ιδανικός αριθμός ομάδας είναι 10-12 παιδιά.
Διάρκεια: Π.χ. 1 ώρα	Μπορεί να χρειαστείτε διπλάσιο χρόνο για μία δραστηριότητα. π.χ. μία δραστηριότητα διάρκειας 1 ώρας μπορεί να διαρκέσει 2 ώρες με ένα διάλειμμα στη μέση Η 30 λεπτά θεωρία και τον υπόλοιπο χρόνο δραστηριότητες ή πρακτική εργασία.
Θέμα	Όλα τα θέματα είναι κατάλληλα με κάποιες τροποποιήσεις στα πιο σύνθετα θέματα.
Τίτλος δραστηριότητας: Π.χ. Παράνομο κυνήγι; Ας το ξανασκεφτούμε	Σύντομος τίτλος και στο θέμα π.χ. Νόμιμο και παράνομο κυνήγι
Εισαγωγή του θέματος: Συνήθως προφορικά	Μια προφορική εξήγηση είναι κατάλληλη, αλλά εξετάστε το ενδεχόμενο να ενισχύσετε την κατανόηση με: <ul style="list-style-type: none">• Ένα βίντεο• Οπτικά βοηθήματα όπως εικόνες, χάρτες, αντικείμενα• Την παρουσία στο πραγματικό περιβάλλον όπου θα πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα
Συζήτηση και καταιγισμός ιδεών: Π.χ. Συζητήστε με τα παιδιά τις διαφορές του νόμιμου και του παράνομου κυνηγιού και ρωτήστε τα αν γνωρίζουν ποια είναι η διαφορά μεταξύ του παράνομου και του νόμιμου κυνηγιού	<ul style="list-style-type: none">• Χρησιμοποιήστε έναν πίνακα ή ένα flipchart. Χωρίστε το σε 2 τμήματα με τους τίτλους π.χ. νόμιμο/ παράνομο κυνήγι, γραμμένους με καθαρά, μεγάλα γράμματα. Καθώς τα παιδιά εκφράζουν τις ιδέες τους, γράψτε κάθε ιδέα κάτω από τον αντίστοιχο τίτλο.• Δημιουργήστε έναν χάρτη ιδεών στον πίνακα ή στο flipchart. Γράψτε τις ιδέες των μαθητών και μαθητριών καθώς τις λένε. Στη συνέχεια, χρησιμοποιήστε έναν μαρκαδόρο διαφορετικού χρώματος (νόμιμο / παράνομο) για να κυκλώσετε τις λέξεις και να ενώσετε τις σχετικές ιδέες με μια γραμμή.• Για μη λεκτικά παιδιά σκεφτείτε να δημιουργήσετε ένα κολλάζ με εικόνες/ φωτογραφίες που έχετε κόψει από πριν.

Δραστηριότητες μικρότερων ομάδων	3 μαθητές ή μαθήτριες με αναπηρία και 1 εκπαιδευτικός ανά μία ή δύο ομάδες για να τους εξηγήσει/ενθαρρύνει/συντονίσει. Βεβαιωθείτε ότι υπάρχει τουλάχιστον ένας μαθητής ή μαθήτρια ανά ομάδα που μπορεί να διαβάσει.
Φύλλα δραστηριοτήτων: Συνήθως γραπτά	Δημιουργήστε νέα φύλλα δραστηριοτήτων χρησιμοποιώντας τη μέθοδο Easy-to-Read (Κείμενο για όλους). Χρησιμοποιήστε αφίσες ή εικόνες που έχουν μεγαλύτερο μέγεθος π.χ. μέγεθος A4 ή μεγαλύτερο για κάθε εικόνα.
Δραστηριότητες ζωγραφικής	Προσαρμόστε τη δραστηριότητα ώστε να περιλαμβάνει κόλληση εικόνων ή δημιουργία κολλάζ εικόνων.
Γραπτές δραστηριότητες	Προσαρμόστε τη δραστηριότητα σε μία που έχει να κάνει με την επιλογή της σωστής εικόνας ή φωτογραφίας και την επικόλλησή της σε χαρτί.

Παράρτημα 2

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΜΟΡΦΗ EASY TO READ (ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ)

Α. ΠΩΣ ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΕΤΕ ΕΝΑ ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΥΝΗΘΩΣ, ΔΙΝΕΤΕ ΣΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ Ή ΣΤΗ ΜΑΘΗΤΡΙΑ ΣΑΣ ΤΟ ΑΚΟΛΟΥΘΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΞΟΒΕΡΓΕΣ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΠΑΓΙΔΕΥΣΗ.

Ξόβεργες

Περιγραφή: Ένα κομμάτι ξύλου με κόλλα το οποίο τα πουλιά μπερδεύουν με κλαδί, με αποτέλεσμα, όταν κάθονται, να κολλάνε πάνω σ' αυτό. Όταν προσπαθούν να πετάξουν για να φύγουν, τα φτερά τους κολλάνε και αυτά στο ξύλο. Συχνά πεθαίνουν από εξάντληση στην προσπάθειά τους να ξεφύγουν, από πείνα ή από δίψα, καθώς μπορεί να περάσουν μέρες μέχρι να τα μαζέψουν. Συνήθως καταλήγουν σε κλουβιά για να πωληθούν παράνομα σε καταστήματα που επιλέγουν αυτήν την πρακτική και να “στολίσουν” τα σπίτια των ανθρώπων.

Είδη που απειλούνται: Φλώροι, Καρδερίνες, Σκαρθάκια, Κότσυφες αλλά και όλα τα κοινά είδη πουλιών που βλέπουμε κάθε μέρα στα μπαλκόνια μας και τα πάρκα. Εκτός από τα μικροπούλια, συχνά υπάρχουν παράπλευρες απώλειες καθώς μεγαλύτερα είδη πουλιών όπως το Ξεφτέρι, η Γερακίνα, το Βραχοκιρκίνεζο πλησιάζουν για να γραπώσουν τα παγιδευμένα μικροπούλια και παγιδεύονται κι αυτά. Καταφέρνουν να ξεφύγουν, αλλά με τραυματισμούς στα φτερά (φεύγουν με κομμάτια ξύλου κολλημένα στη φτερούγα τους).

ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΜΕΤΑΤΡΕΨΕΤΕ ΤΟ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΓΡΑΠΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΣΕ ΜΟΡΦΗ EASY TO READ (ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ) ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΟ ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΤΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΚΑΤΑΝΟΗΤΟ

ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΚΥΝΗΓΙ ΞΟΒΕΡΓΕΣ

Η ξόβεργα είναι ένα κομμάτι ξύλου με κόλλα.

Τα πουλιά μπερδεύουν την ξόβεργα με ένα κλαδί.

Το πουλί κάθεται πάνω στην ξόβεργα και κολλάει.

Το πουλί προσπαθεί να πετάξει μακριά, αλλά τα φτερά του κολλάνε στην ξόβεργα.

Το πουλί μένει εκεί μέχρι κάποιος να το ξεκολλήσει.

Μπορεί να περάσουν μέρες μέχρι κάποιος να μαζέψει το πουλί.

Το πουλί συνεχίζει να προσπαθεί να ξεφύγει.

Τα πουλιά συχνά πεθαίνουν από την κούραση, την πείνα και τη δίψα.

Αν τα πουλιά δεν πεθάνουν, καταλήγουν σε ένα κλουβί.

Αυτοί οι παράνομοι κυνηγοί πωλούν τα πουλιά σε καταστήματα.

Οι πελάτες τα αγοράζουν για να “στολίσουν” τα σπίτια τους και να τα ακούν να κελαηδούν.

Είδη που απειλούνται

Φλώροι

Καρδερίνες

Σκαρθάκια

Κότσυφες

Αλλά και όλα τα κοινά είδη πουλιών που βλέπουμε κάθε μέρα στα μπαλκόνια και τα πάρκα.

Εκτός από αυτά τα μικρά πουλιά, συχνά υπάρχουν και άλλες απώλειες.

Μεγαλύτερα είδη πουλιών, όπως

το Ξεφτέρι

η Γερακίνα

το Βραχοκιρκινέζο

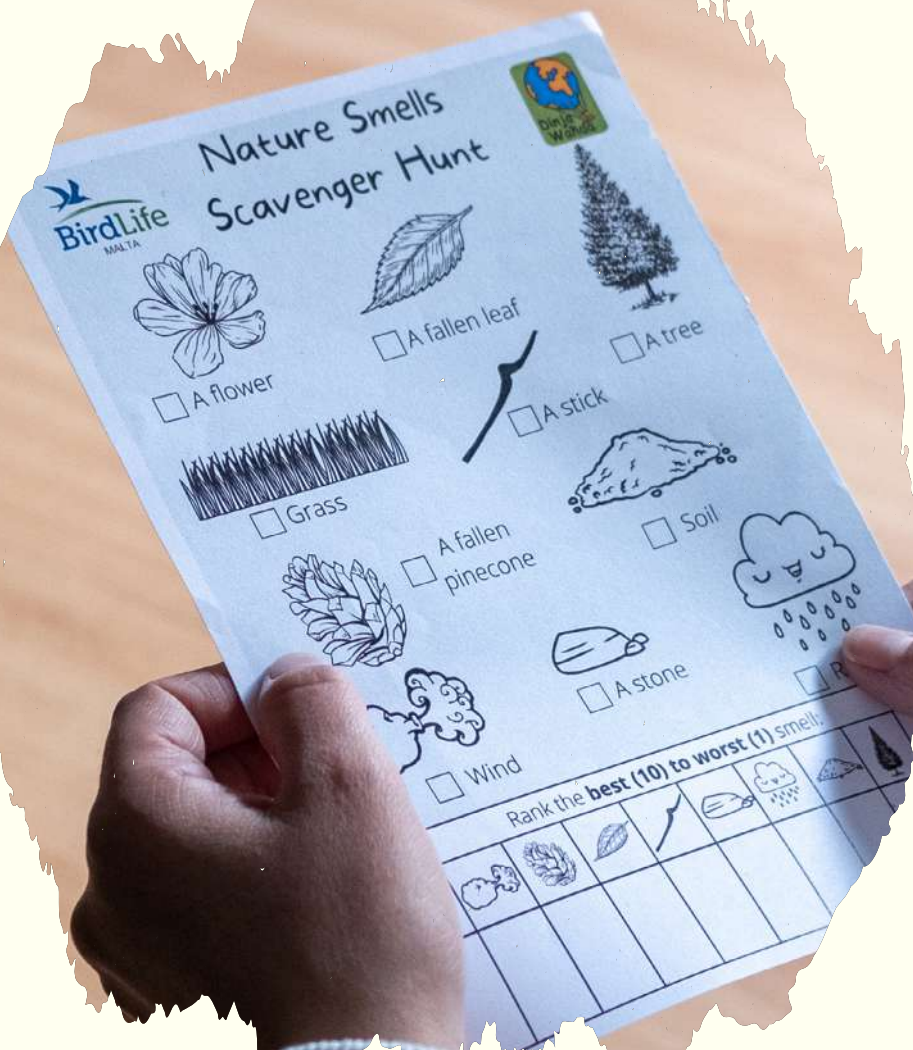
πλησιάζουν τα μικρότερα πουλιά που έχουν παγιδευτεί.

Θέλουν να τα αρπάξουν.

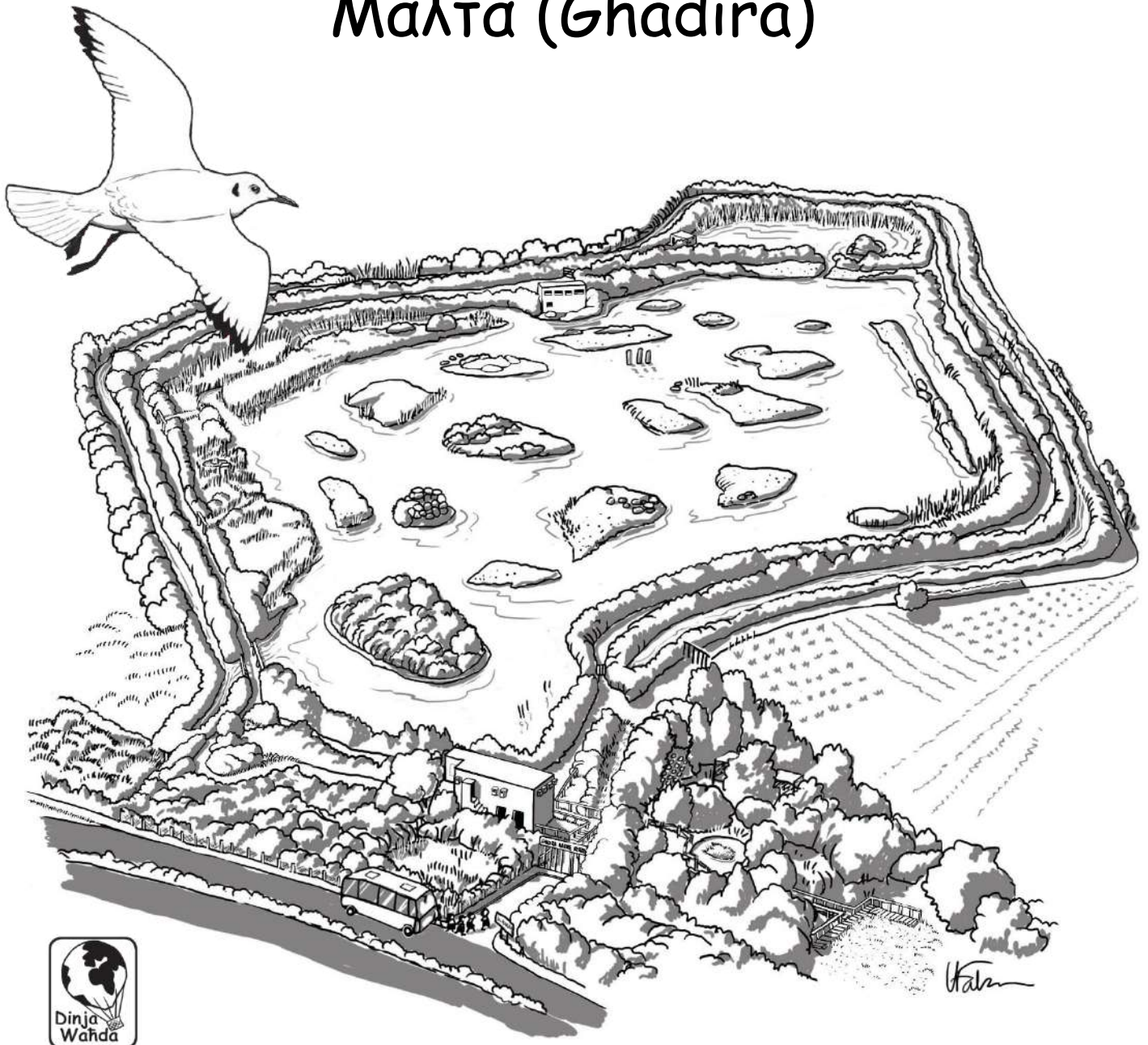
Αλλά, τότε παγιδεύονται και αυτά.

Μερικές φορές καταφέρνουν να ξεφύγουν, αλλά πετούν με κομμάτια ξύλου κολλημένα στα φτερά τους.

Β. ΠΩΣ ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΕΤΕ ΕΝΑ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Επίσκεψη στο Φυσικό Καταφύγιο της Γαδύρα, στη Μάλτα (Għadira)

Το όνομά μου είναι: _____

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

1) Διάβασε την πινακίδα πάνω από την πόλη και γράψε τη λέξη που λείπει στο παρακάτω πλαίσιο:

Φυσικό Καταφύγιο_____

2) Κοίταξε έξω από το παράθυρο. Βάλε σε κύκλο τα πράγματα που βλέπεις:

Νερό

Πάγος

Δρόμος

Λουλούδια

Λίμνη

Χορτάρι

Αυτοκίνητα

Θάλασσα

Δέντρα

Άμμος

Βράχια

Καράβια

3) Κοίταξε γύρω σου μέσα σε αυτό το δωμάτιο και βρες αυτή την εικόνα

Γράψε τη λέξη που λείπει

Μάλτας

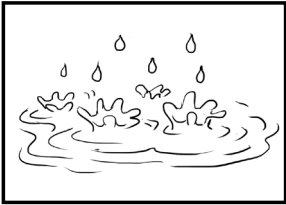
Αυτό είναι το όνομα του οργανισμού που φροντίζει τη Γαδίρα (Ghadira)

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ

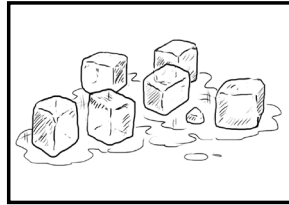
1) Διάβασε την πινακίδα πάνω από την πύλη και γράψε τη λέξη που λείπει στο παρακάτω πλαίσιο:

Φυσικό Καταφύγιο _____

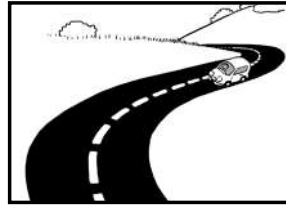
2) Κοίταξε έξω από το παράθυρο. Βάλε σε κύκλο τα πράγματα που βλέπεις:

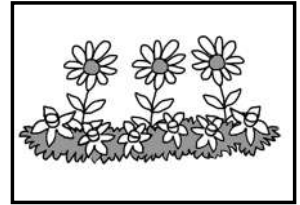
Νερό

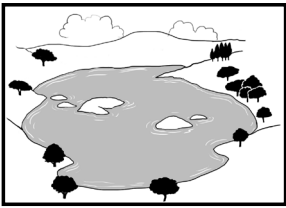
Πάγος

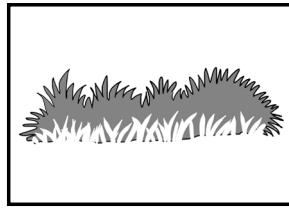
Δρόμος

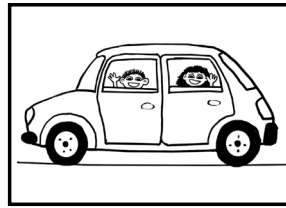
Λουλούδια

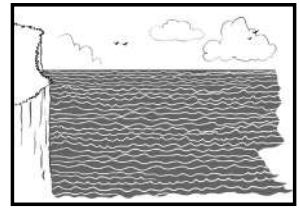
Λίμνη

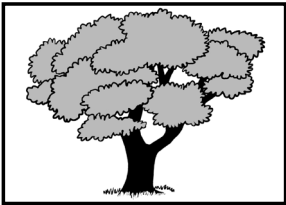
Χορτάρι

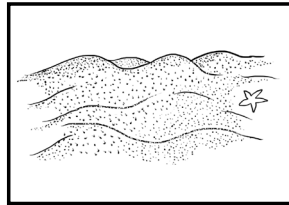
Αυτοκίνητα

Θάλασσα

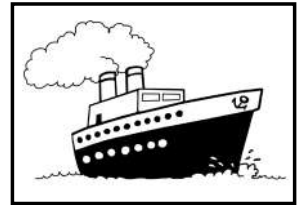
Δέντρα

Άμμος

Βράχια

Καράβια

3) Κοίταξε γύρω σου μέσα σε αυτό το δωμάτιο και βρες αυτή την εικόνα

Γράψε τη λέξη που λείπει

Μάλτας

Ο Θ Ο Ι Λ Ν Ο Κ Υ Η Ι Ρ

Αυτό είναι το όνομα του οργανισμού που φροντίζει τη Γαδिरα (Ghadira)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

4) Αυτή η εικόνα μας δείχνει πού είναι η Γαδίδα (Ghadira). Βάλε τον σωστό αριθμό μέσα στους κύκλους:

Κόκκινος πύργος

Γαδίδα

Μελιέχα

Η Μελιέχα είναι στον αριθμό

Ο Κόκκινος πύργος είναι στον αριθμό

Η Γαδίδα είναι στον αριθμό

5) Βάλε στη σωστή συμπεριφορά το σύμβολο ✓ και στη λάθος συμπεριφορά το σύμβολο ✗

Περπατώ στο μονοπάτι

Αγγίζω τα δέντρα

Κάνω φασαρία

Πιάνω τα ζώα

Μιλάω σιγά

Τραβάω φωτογραφίες

Περπατώ χωρίς να τρέχω

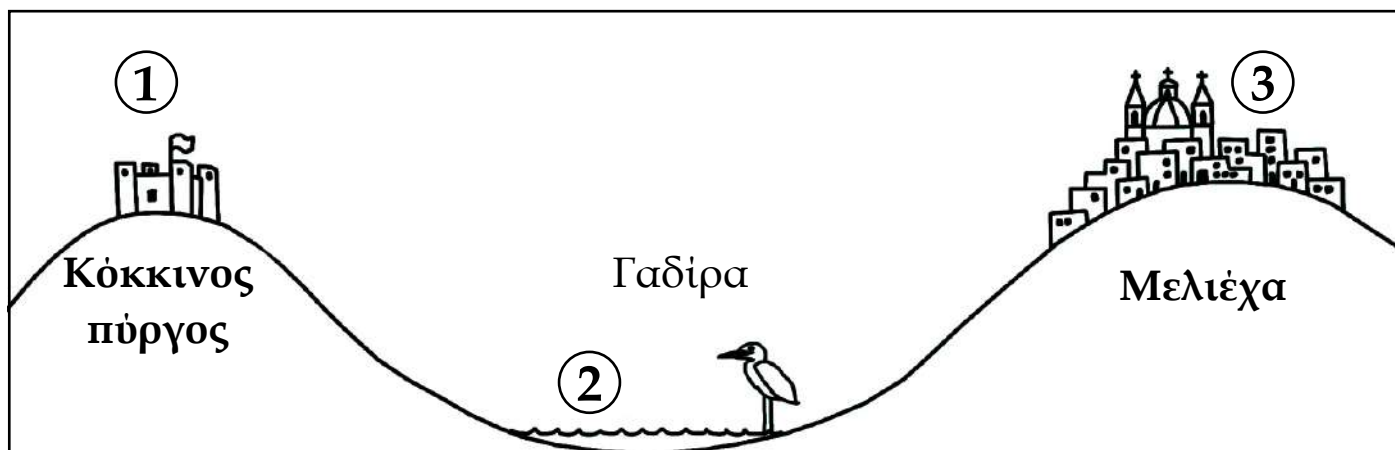
Πετάω κάτω τα σκουπίδια

Κόβω λουλούδια και φύλλα

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ

4) Αυτή η εικόνα μάς δείχνει πού είναι η Γαδίρα (Ghadira). Βάλε τον σωστό αριθμό μέσα στους κύκλους.

Κόκκινος πύργος

Γαδίρα

Μελιέχα

1

2

3

Η Μελιέχα είναι στον αριθμό

Ο Κόκκινος πύργος είναι στον αριθμό

Η Γαδίρα είναι στον αριθμό

5) Βάλε στη σωστή συμπεριφορά το σύμβολο ✓ και στη λάθος συμπεριφορά το σύμβολο ✗

Περπατώ στο μονοπάτι

Κάνω φασαρία

Μιλάω σιγά

Περπατώ χωρίς να τρέχω

Πετάω κάτω τα σκουπίδια

Κόβω λουλούδια και φύλλα

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

6) Εδώ βλέπεις κάποια φυτά που φυτρώνουν στη Γαδίρα (Ghadira).

Ένωσε τα κομμάτια και βρες τις λέξεις:

		Αυτό το φυτό έχει φύλλα;	
Πεύ	λα	→	ΝΑΙ ΟΧΙ
Αρμυ	κο	→	ΝΑΙ ΟΧΙ
Ίνου	ρίκι	→	ΝΑΙ ΟΧΙ
Ε	ααρ	→	ΝΑΙ ΟΧΙ
Δέντρο Άρ	λιά	→	ΝΑΙ ΟΧΙ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ

6) Εδώ βλέπεις κάποια φυτά που φυτρώνουν στη Γαδίρα (Ghadira). Ένωσε τη λέξη με την εικόνα. Αυτό το φυτό έχει φύλλα; ΝΑΙ ή ΟΧΙ (βάλε σε κύκλο τη σωστή απάντηση κάτω από κάθε εικόνα)

Πεύκο

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

Ίνουλα

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

Αρμυρίκι

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

Ελιά

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

Δέντρο
του
Άρααρ

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

7) Τι εποχή έχουμε τώρα;

			
Άνοιξη	Καλοκαίρι	Φθινόπωρο	Χειμώνας

8) Είδες λουλούδια κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σου; Τι χρώμα είχαν;

Άσπρο

Ροζ

Κόκκινο

Μπλε

Καφέ

Κίτρινο

Πορτοκαλί

Μωβ

Πράσινο

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ

7) Τι εποχή έχουμε τώρα;

			
Άνοιξη	Καλοκαίρι	Φθινόπωρο	Χειμώνας

8) Είδες λουλούδια κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σου; Τι χρώμα είχαν;

Λευκό

Ροζ

Κόκκινο

Μπλε

Καφέ

Κίτρινο

Πορτοκαλί

Μωβ

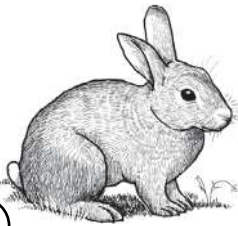
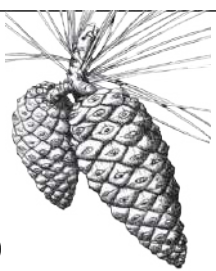
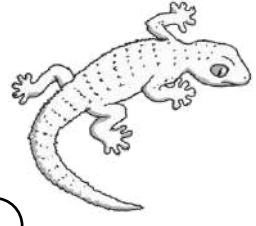
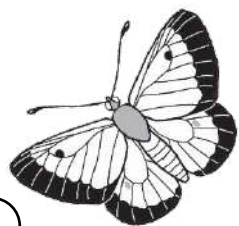
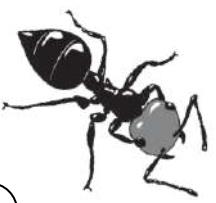

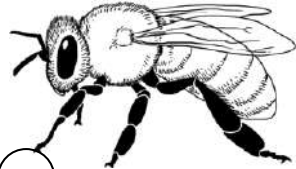
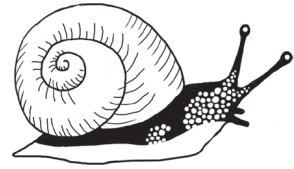

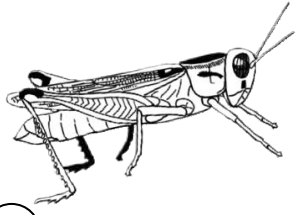

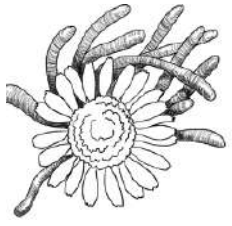
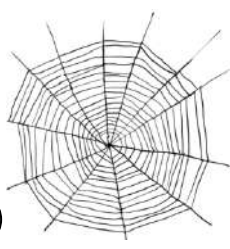
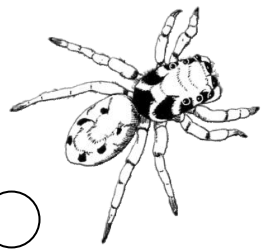
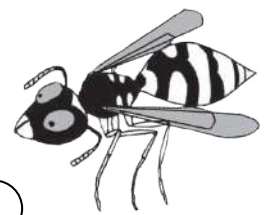

Πράσινο

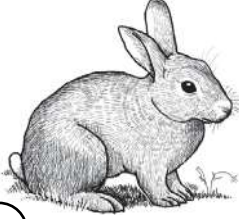
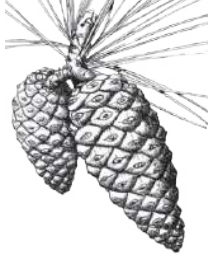
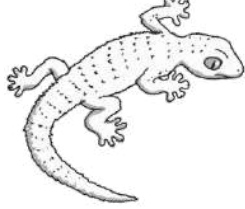

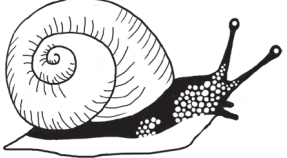

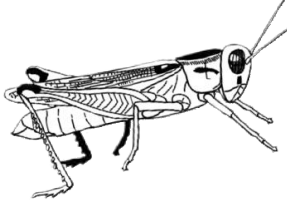

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

9) Προσδιόρισε αν αυτά που βλέπεις παρακάτω είναι μέρος της πανίδας ή της χλωρίδας. Μετά σημείωσε αυτά που είδες, βάζοντας ✓ στον κύκλο.

☐ 	☐ 	☐ 	☐
Ένα κουνέλι	Ένα πεύκο	Μία σαύρα	Μία πεταλούδα
☐ 	☐ 	☐ 	☐
Ένα μυρμήγκι	Ένα πουλί στο νερό	Μία μέλισσα	Ένα σαλιγκάρι
☐ 	☐ 	☐ 	☐
Ένα σπουργίτι	Μία ακρίδα	Ένα μανιτάρι	Ένας χαμαιλέοντας
☐ 	☐ 	☐ 	☐
Ένα σκαθάρι	Μια λιβελούλα	Ένα πουλί που πετάει	Μία ίνουλα
☐ 	☐ 	☐ 	☐
Ένας ιστός	Μία αράχνη	Μία μύγα	Ένας βάτραχος

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΟ

9) Παρακάτω, υπάρχουν εικόνες από τη χλωρίδα και την πανίδα της Γαδύρα (Ghadira). Σημείωσε αυτά που είδες, βάζοντας ✓ στον κύκλο.

 ☐ Ένα κουνέλι	 ☐ Ένα πεύκο	 ☐ Μία σαύρα	 ☐ Μία πεταλούδα
 ☐ Ένα μυρμήγκι	 ☐ Ένα πουλί στο νερό	 ☐ Μία μέλισσα	 ☐ Ένα σαλιγκάρι
 ☐ Ένα σπουργίτι	 ☐ Μία ακρίδα	 ☐ Ένα μανιτάρι	 ☐ Ένας χαμαιλέοντας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ

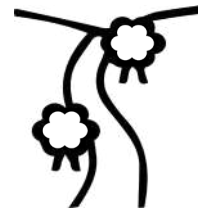
- Ο αριθμός και το μέγεθος των εικόνων/ γραμμάτων εξαρτάται από την οπτική οξύτητα του παιδιού, την ικανότητα εστίασης και συγκέντρωσής του, την ηλικία του κ.λπ.
- Καλό θα ήταν επίσης, να μην περιέχεται η εικόνα ενός ζώου/πουλιού που φοβίζει το συμμετέχον παιδί, καθώς αυτό θα μπορούσε να πυροδοτήσει αντιδράσεις.

Γ) ΑΠΛΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΕ ΜΑΚΑΤΟΝ

Το ΜΑΚΑΤΟΝ είναι ένα πρόγραμμα γλωσσικής ανάπτυξης και εναλλακτικής επικοινωνίας, που σκοπό έχει να παρέχει λειτουργική επικοινωνία και να ενθαρρύνει τη γλωσσική ανάπτυξη και τις δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής συνδυάζοντας νοήματα, σύμβολα και ομιλία ή γραπτό λόγο. Η χρήση συμβόλων και νοημάτων που συνοδεύουν και υποστηρίζουν τον προφορικό και γραπτό λόγο αυξάνει την κατανόηση.

Περισσότερες πληροφορίες στο &

Ακολουθεί ένα παράδειγμα απόδοσης κάποιων οδηγιών για την προστασία της φύσης σε ΜΑΚΑΤΟΝ

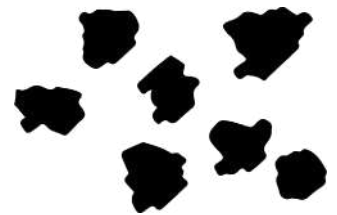
Περπατάω στο μονοπάτι.

Δεν

πετάω

σκουπίδια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΠΩΣ ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΕΤΕ ΜΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Οι γείτονές μας

Μέγεθος ομάδας: 1-15 άτομα Διάρκεια: 1 ώρα Επίπεδο δυσκολίας: 2

Στόχος

Σε αυτή τη δραστηριότητα, τα παιδιά εστιάζουν την προσοχή τους σε ένα συγκεκριμένο είδος πουλιού ή ζώου που τους αρέσει.

Υλικά

Υλικά για ζωγραφική

Οδηγίες

- 1) Χωρίστε την τάξη σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα είδος πουλιού. Αν έχετε την τύχη να δείτε πουλιά στην αυλή, επικεντρωθείτε σε αυτά τα είδη. Διαφορετικά, μπορείτε να μοιράσετε εικόνες/ κάρτες με δύο πουλιά από την περιοχή σας.
- 2) Κάθε ομάδα περιγράφει, μιμείται και βάζει την άλλη ομάδα να μαντέψει το είδος που επιλέχθηκε.
- 3) Αφού οι ομάδες περιγράψουν και μιμηθούν τα είδη πουλιών, κάντε μια συζήτηση μαζί τους σχετικά με τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και των πουλιών που επέλεξαν. Ποια είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά; Τι κάνει αυτά τα πουλιά ξεχωριστά; Τι είναι αυτό που κάνει εμάς τους ανθρώπους ξεχωριστούς; Μπορείτε να αναπτύξετε αυτό τον προβληματισμό συλλογικά, αλλά και ατομικά.
- 4) Αν υπάρχει αρκετός χρόνος, μπορείτε να ζητήσετε από τα παιδιά να φτιάξουν μια ζωγραφιά που να δίνει έμφαση στο τι αισθάνεται το κάθε παιδί ότι το κάνει ξεχωριστό και διαφορετικό από το είδος πουλιού που συζητήθηκε.
- 5) Φτιάξτε στην τάξη σας μια “Γωνιά της φύσης”. Εκεί μπορείτε να βάζετε όλες τις σχετικές δραστηριότητες και ό,τι δημιουργείτε (κατασκευές, ζωγραφίες κ.λπ.).

Οι γείτονές μας

Μέγεθος ομάδας: 1-10

Διάρκεια: εκτείνεται σε διάφορες μέρες

Επίπεδο δυσκολίας: 1

Στόχος

Σε αυτή τη δραστηριότητα, τα παιδιά εστιάζουν την προσοχή τους σε ένα συγκεκριμένο είδος πουλιού ή ζώου που τους αρέσει.

Υλικά

Υλικά για ζωγραφική

Κάρτες αναγνώρισης

Βίντεο με τα είδη πουλιών της δραστηριότητας

Κάρτες με πιθανές απαντήσεις

Υπολογιστής/tablet για την προβολή βίντεο

Οδηγίες

1) Χωρίστε την τάξη σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα είδος πουλιού. Αν έχετε την τύχη να δείτε πουλιά στην αυλή, επικεντρωθείτε σε αυτά τα είδη. Διαφορετικά, μπορείτε να μοιράσετε φωτογραφίες ή κάρτες με δύο είδη πουλιών από την περιοχή σας. Βεβαιωθείτε ότι, αν μοιράσετε εικόνες ή κάρτες, θα πρέπει τα πουλιά να έχουν πραγματικά διακριτά χαρακτηριστικά, ώστε να μπορούν εύκολα να κατηγοριοποιηθούν. Αν κάποια παιδιά δυσκολεύονται να περιγράψουν τα πουλιά, παρουσιάστε τους ένα σύντομο βίντεο (π.χ. διάρκειας 30-40 δευτερολέπτων) που δείχνει τους ήχους, τα χρώματα, τις κινήσεις του είδους που πρέπει να περιγράψουν ώστε να θυμούνται καλά το είδος τους. Μπορείτε να προβάλετε αυτό το σύντομο βίντεο σε έναν υπολογιστή ή ένα τάμπλετ και, φυσικά, δείξτε το σε ένα μέρος όπου τα παιδιά της δεύτερης ομάδας να μην μπορούν να το ακούσουν ή να το δουν.

2) Κάθε ομάδα περιγράφει, μιμείται και η άλλη ομάδα μαντεύει το είδος που επιλέχθηκε.

3) Αφού οι ομάδες περιγράψουν και μιμηθούν τα είδη πουλιών, κάντε μια συζήτηση μαζί τους για τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και των πουλιών που επέλεξαν. Ποια είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά; Τι κάνει αυτά τα πουλιά ξεχωριστά; Τι είναι αυτό που κάνει εμάς τους ανθρώπους ξεχωριστούς; Μπορείτε να αναπτύξετε αυτόν τον προβληματισμό συλλογικά, αλλά και ατομικά.

Διευκολύνετε τη συζήτηση και τις απαντήσεις χρησιμοποιώντας τουλάχιστον ένα συγκεκριμένο παράδειγμα σχετικά με το πώς οι άνθρωποι και τα πουλιά διαφέρουν και τι τα κάνει διαφορετικά. Όπως:

- Τα πουλιά δεν μιλούν. Όχι όπως εμείς. Αλλά κάνουν ήχους. Κελαηδούν. Μπορείτε να μιμηθείτε τη φωνή ενός πουλιού; Στη συνέχεια καλέστε τα παιδιά να κάνουν το ίδιο: “Να σας ακούσω να κελαηδάτε σαν τα πουλιά!”. Δείξτε τους ένα βίντεο με πουλιά που κελαηδούν.
- Τα πουλιά έχουν φτερά. Τι κάνουν με αυτά; (Μπορούν να πετάξουν). Δείξτε τους ένα βίντεο με πουλιά που πετούν. Εμείς, πώς πηγαίνουμε από το ένα σημείο στο άλλο; (Περπατάμε). Τι χρησιμοποιούμε για να περπατήσουμε; (Χρησιμοποιούμε τα πόδια μας).
- Τα πουλιά ζουν έξω στη φύση. Εμείς;

Αν δεν δείξετε βίντεο, μπορείτε να έχετε όλες τις πιθανές απαντήσεις σε κάρτες με εικόνες και να τις έχετε στο χέρι σας ή δίπλα στους/στις μαθητές/τριες με δυσκολίες όταν λένε τις διαφορές. Στην ενότητα “Τι μας κάνει ξεχωριστούς”, μπορείτε να αξιοποιήσετε το πρώτο από τα παραπάνω παραδείγματα με τη φωνή των πουλιών. Μπορείτε επίσης να δώσετε δύο ακόμη παραδείγματα αξιοποιώντας ένα χαρακτηριστικό που να συνδέεται με την εμφάνιση και ένα άλλο που να συνδέεται με την προσωπικότητα. Π.χ. “Πιστεύω ότι είμαι ξεχωριστός επειδή έχω καστανά μαλλιά”, “Πιστεύω ότι είμαι ξεχωριστός επειδή είμαι ευγενικός”.

4) Αν υπάρχει αρκετός χρόνος, μπορείτε να ζητήσετε από τα παιδιά να φτιάξουν μια ζωγραφιά που να δίνει έμφαση σε αυτό που το κάθε παιδί πιστεύει ότι το κάνει ξεχωριστό και διαφορετικό από το συγκεκριμένο είδος που επέλεξε. Αν ένα παιδί με δυσκολίες δεν μπορεί να ζωγραφίσει, σχεδιάστε το περιγράμμα ενός παιδιού και βάλτε το παιδί να το γεμίσει με χρώμα (ακόμα και αν ζωγραφίζει εκτός γραμμών). Θα ήταν επίσης ωραίο, να έχετε ένα προσχέδιο μίας ζωγραφιάς με θέμα “τι κάνει το πουλί ξεχωριστό” και να καλείτε το παιδί να συνεισφέρει στη ζωγραφιά με όποιον τρόπο μπορεί. Και για τις δύο ιδέες ζωγραφικής, τα παιδιά περιγράφουν λεκτικά τις ζωγραφιές τους. Εναλλακτικά, περιγράφετε εσείς τις ζωγραφιές. Στη συνέχεια, κρεμάτε όλες τις ζωγραφιές στην τάξη.

5) Φτιάξτε μια “Γωνιά της φύσης” στην τάξη, όπου μπορείτε να ενσωματώσετε όλες τις δραστηριότητες και τις εικόνες και ζωγραφιές που δημιουργείτε. Μπορείτε επίσης να φτιάξετε μάσκες με θέμα τα πουλιά. Αναζητήστε στο διαδίκτυο σχέδια που να απεικονίζουν το κεφάλι (πρόσωπο) ενός είδους πουλιού που συζητήθηκε και εκτυπώστε σε χαρτί A4 έτσι ώστε να ταιριάζουν στο πρόσωπο ενός παιδιού. Ανοίξτε τρύπες στη θέση των ματιών και δέστε ένα λάστιχο στο πίσω μέρος, ώστε να μπορεί να φορεθεί ως μάσκα. Κρεμάστε τις μάσκες στη “Γωνιά της φύσης” και προτρέψτε τα παιδιά να τις χρησιμοποιήσουν για παιχνίδι. Για παράδειγμα, καλέστε τα παιδιά να μιμηθούν τη φωνή ενός πουλιού και να αναπτύξουν φανταστικούς διαλόγους όπως: «Είμαι (το τάδε..) πουλί», «Μου αρέσει να τρώω ...» κ.λπ. Τα παιδιά με δυσκολίες θα μπορούσαν απλώς να κάνουν τον ήχο του πουλιού (ενώ φοράνε τη μάσκα ή όταν τη φοράει κάποιος άλλος).

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ!

Σας ευχαριστούμε που αφιερώσατε χρόνο για να εξερευνήσετε αυτό το εγχειρίδιο και για την αφοσίωσή σας στην προώθηση των χωρίς αποκλεισμούς υπαίθριων εμπειριών. Οι προσπάθειές σας για την προσαρμογή των προγραμμάτων για παιδιά με αναπηρίες διασφαλίζουν ότι κάθε παιδί μπορεί να συνδεθεί με τη φύση και να επωφεληθεί από τη χαρά που αυτή προσφέρει.

Η φύση ανήκει σε όλους μας! Δημιουργώντας προσβάσιμα και ελκυστικά περιβάλλοντα, συμβάλλετε στην καλλιέργεια της αίσθησης του ανήκειν και της εκτίμησης του φυσικού κόσμου σε κάθε παιδί, ανεξάρτητα από τις ικανότητές του.

Σας ευχαριστούμε για το πάθος και τη δέσμευσή σας να κάνετε την εκπαίδευση στην ύπαιθρο έναν φιλόξενο χώρο για όλους!

Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε μαζί μας:

Ελληνική ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ Εταιρεία

Αγίου Κωνσταντίνου 52, ΤΚ 10437

Τηλ.: 210 8228704 | 210 8227937

E-mail: info@ornithologiki.gr

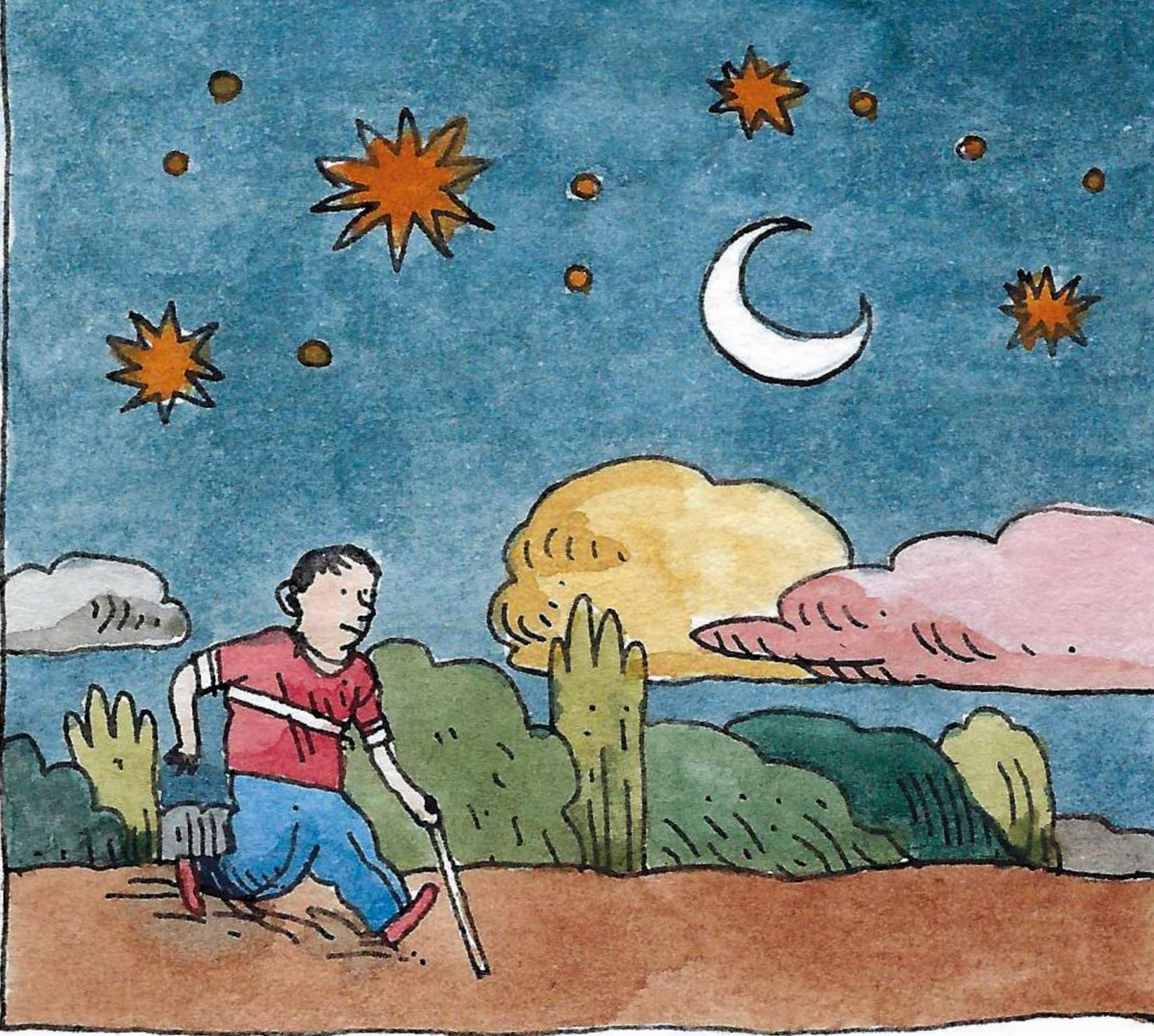
Ίδρυμα Προστασίας Παιδιών και Νέων με Αναπτυξιακές Διαταραχές «Η Θεοτόκος»

Σπόρου Θεολόγου 2, 131 22 Ίλιον

Τηλ.: 210 238 5416

E-mail: theotokos@theotokos.gr

Co-funded by
the European Union

A SUPERPOWER
TO DEFEND
NATURE

AIPD
PISA

COMMISSION FOR THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITY